

Teos „Kolm eesti rahvapillilugu“

Autor Ott Kask

Allikmaterjalid: Eesti Rahvaluule Arhiiv/Pärimusmuusika Noodikogu

Teose aluseks on 3 eesti rahvapillilugu: Orja torupillivalts (Vändra, Hans Dreiman lõõtspillil), Tsirgu Liisa (Urvaste, Otto Hiiop ja Kristjan Joakit viiulitel), Torupilli Jussi 8. lugu (Emmaste, Juhan Maaker hüüdnimega Torupilli Juss torupillil). Teoses kasutab autor rahvatraditsioonis esinenud kolmel olulisel tantsumuusika pillil - torupillil, viiulil ja lõõtspillil mängitud muusikapalu, tehes austava kummarduse kõigile omaaegsetele kuulsatele rahvapillimeestele. Teose esimese lõigu aluseks on lõõtspillil mängitud labajalavals, mis on omakorda vanema pilli, torupilli jäljendus. Teisena kõlab viiulipolka, mis teoses on muudetud rahulikuks, kontrastseks, laulvaks *adagio*'ks. Teose lõpetab hoogne valdavalt 2/4 taktimõõdus torupillilugu, millele annab põnevust juurde kohatine lisalöökide kasutamine, milliseid kunagine kuulus Torupilli-Juss oma lugudesse põimis.

Teose interpretatsioonist.

I lõik (Orja torupillivalts)

Et tegemist on labajalavalsiga, siis on loo alustamisel väga oluline alustada täpses meetrumis kohe esimesest lõögist. Jälgida, et kolmas löök taktis ei hakkaks tempot alla tõmbama ja kõlaks täpselt koos. Juhatamisel lähtuda kolmesest-skeemist, kindla 3 peale tunnetusega. Palun järgida metronoomi tempot $1/8=142$. Mängimisel tuleks rõhutada takti 1.lööki ja siis jälle ülejärgmise takti 1.lööki jne.

4. taktis ja järgnevates sarnastes taktides paluda löökpillide ja pikoloflöödi 1/16 nootides motiivi mängida julgelt, samas mitte lubada pikoloflöödil üle mängida. Alates tähest A hoida balansi huvides saatepillide osa tagasi, et meloodiat alustavad flöödid ja triangel ilusti välja kostaksid. Samuti tuleb 1.klarneti dünaamikas jälgima, et nad oleksid flöötidetele toeks, mitte ei domineeriks.

Katkematu ja ühtlase puupillide meloodia saavutamiseks kuni Cni on soovitatav kasutada ahelhingamist. Alates C-st kuni *Adagio*'ni palun orkestril mängida *molto cantabile* ehk väga laulvalt, D tähes pidada kinni tempo muutusest *meno mosso* ehk veidi aeglasemalt eelmisest tempost.

II lõik (Tsirgu Liisa)

Kuigi see lugu on algselt olnud hoogne ja rõõmus polkaviis, siis siin teoses on sellest saanud rahulik meloodia *Adagio* tempos. Palun mängida seda aeglasemas tempos ♩ = 60, mitte kiiremini.

Vahemikus E kuni G,- altsaksofonide ja metsasarvede soolos pöörata tähelepanu pillide tämbrielsele sulandumisele, anda rohkem dominantide metsasarve helivärvile.

Saatefaktuuri palun hoida kandvana, aga pianos. Vahemikus F kuni G, flöötid ja 1. trompeti ühiselt kõlav teema tuleb samuti hästi sulandada tämbriiselt, samas tuleb pöörata eriti trompetite, aga ka ülejäänud orkestri tähelepanu balansi seisukohalt, et kõik kuulaks ja ka kuuleks flööte.

G tähes orkestri *forte* mängida hästi laulvalt ja kõik mängijad võiks pidevalt jälgida teiste pillide erinevaid liine. 99.- 100. taktis tuleb kinni pidada *subito piano* efektist. 102.taktis, kus on fermaat – palun dirigendil kindlasti näidata välja tenorsaksofoni, eufooniumi ja 3.metsasarve noodid, mis liiguvad teiste pillide fermaadi ajal ja peavad oma liikumises kõlama samaaegselt ja kompaktselt.

III lõik (Torupilli Jussi 8. Lugu)

Tempo osas on palve lähtuda esituskiirusest $1/4 = 114$.

Faktuuri teeb värvikamaks torupilli partii, aga kogu teost saab esitada ka ilma torupillita. Kõik puhkpillid, kes mängivad torupilliga sarnast materjali, palun seda teha *detache/non legato* artikulatsiooniga, kui just ei ole spetsiaalselt märgitud *staccatot*. Meloodialõikude partiides on lisatud *legato'd*, et muuta fraasid puhkpillipärasemateks ja voolavamateks. Ka siin tuleb temaatilise materjali mängivatel pillidel kasutada ahelhingamise tehnikat.

Tähtis on rütmiliselt erk tunnetus, ehk siin peavad ka kõik pikemad vältused olema rütmi ja energiaga laetud. Väikse trummi partiid tuleb mängida väga sugestiivselt ja rütmiliselt, samas vältida põhjendamatu ülemängimist.

Teose helistik, mis on valitud sobivana tingituna torupilli mänguvõimalustest, nõuab orkestrilt tavapärasest enam tähelepanu intoneerimisel. Tuleb püüda vältida teistest ülemängimist, pöörata tähelepanu teiste kuulamisele ja teistega sulandumisele. Kohatised dissonantsed kooskõlad on mõttekas eraldi läbi töötada, kuna vajavad teadlikumat täpsust ja üksteise kuulamist intoneerimisel.

Saatehääldes vahemikus I kuni O esineb erinevaid pikemaid vältusi. Palun neid mängida väljapeetult, samas rütmiliselt ja täpselt pulssi tunnetades. Palun väga hoolega jälgida štrihhe – nootidel on tihti lisatud rõhumärgid ning lisaks veel *detache* märgid, et vältida(!) mugandumist *staccato'ks!* Üldpõhimõte on – kindlasti rõhutada, aga noodivältused täies pikkuses välja mängida!

Pulseerivasse trummide rütmiliini on teadlikult jäetud pauseerivad lõigud, kus trummid vaikivad. Seega, alates I kuni J ja veidi hiljem, M kuni N, peavad puhkpillid sisemise pulsiga ise täpselt edasi mängima ja ei tohi üldisest meetrumist välja libiseda, ei aeglasemaks jääda, ega kiirendada.

Alates O-st, kui algab teose viimane, kordusega lõik, palun kõigil partiides väga hoolikalt tähele panna märkust *2nd time only* ja sellest vastavalt kinni pidada. Eraldi tähelepanu bassihäälele, kes esimesel kordusel ei mängi esimesi takte, vaid alustavad alates 176. takti teisest poolest. Teisel korral tuleb mängida ka algustaktid!

Kordavas lõpuosas antakse enne viimast teema läbimängu nii kuulajale kui mängijale korra puhkust mitu kord järjest kõlanud teemast. Kordusmärkidevahelisel esimesel läbimängul kõlavad ainult erinevad saatefaktuuri hääled. Siin on kokku 5 erinevat liini: metsarved koos saksofonidega, millele sama motiiviga vastavad tromboonid ja mis kokku moodustavad rütmilise koe. Selle peal mängivad trompetid ja häälestatavad löökpillid veel ühte rütmimotiivi, ning lõpuks basside ja timpanite liin ning lisaks veel eraldi liinina ülejäänud löökpillid. Palun dirigendil harjutada need kihid alguses eraldi läbi ja alles siis liita kokku üheks tervikuks. Esimese korra läbiviimise dünaamika on *mf* ehk mitte valjusti. See võiks olla mängitud järkjärgulise *crescendo* tundega ehk minnes aina intensiivsemaks, kuni kogu orkestri *subito* generaalpausini. II korduses mängida „täis kopsuga“ heas *forte's* kuni lõpuni välja. Tähtis on generaalpausi ajal mõttes sisemist pulssi hoida ja dirigent võiks siin pigem takti lüüa, et viimase korduse algus oleks võimalikult täpselt koos ja täis Torupilli Jussi mõnusat hoogu ja lusti!

Head harjutamist!

Ott Kask

Tarmo Kivisilla

*Eesti ajaloolise muusikapärandi huvilistel on võimalik tutvuda ka teose allikmaterjalidega veebis.

ERA, PI 101 B5 < Vändra khk, Lelle v, Eidapere k – Herbert Tampere, August Pulst Riigi Ringhäälingus 1938. a < Hans Dreiman, 65 a. Noodistanud Cätlin Mägi (2015).

<http://www.folk.ee/noodikogu/lugu/52-orjapolve-torupillivalts>

ERA, Fon 495 a < Urvaste khk, Vaabina v, Antsla – Herbert Tampere 1936. a < Otto Hiiop (1865–1950), Kristjan Joakit (1863–1942). Noodistanud Katariina Tirmaste (2017)

<http://www.folk.ee/noodikogu/lugu/110-tsirgu-liisa>

ERA, Fon A 9 c < Emmaste khk, Muda k, Männiku t – Cyrillus Kreek 1921. a < Juhan Maaker (Torupilli Juhan (Juss)), snd 1845. Noodistanud Cätlin Mägi (2014).

<http://www.folk.ee/noodikogu/lugu/35-torupilli-jussi-lugu-nr-8>